

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	11
Temel Bilgiler.....	16
Tarihsel Arka Plan.....	22
Milliyetçilik Teorileri Üzerine.....	28
Ernest Renan.....	29
Ernest Gellner.....	31
Eric Hobsbawm.....	35
Benedict Anderson.....	37
Milliyetçilik Nerede ve Ne Zaman Doğdu?.....	39
Kuzey Amerika.....	39
Avrupa Kıtası.....	42
Fransız Devrimi 1789.....	43
Devrimlerin Yayılması.....	47
Osmanlı İmparatorluğu'nda Milliyetçi Akımlar.....	52
Balkanlarda Milliyetçilik.....	54
ARAP MİLLİYETÇİLİĞİNİN İCADI	59
Osmanlının Arapları.....	59
Araplar ve Avrupalılar: Yeni Bir İlişki Modeli.....	66
Misyonerler ve Okulları.....	69
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ve ARAP MİLLİYETÇİLİĞİNE ETKİLERİ	73
Çelişkili Taahhütnâmeler.....	75
Taahhütnâme I: Britanya–Şerif Hüseyin Antlaşması.....	75
Taahhütnâme II: Sykes–Picot Antlaşması.....	79
Taahhütnâme III: Balfaour Deklarasyonu.....	81

San Remo Konferansı (19–26 Nisan 1920).....	82
Manda Rejimi ve Modern Ortadoğu'nun Doğuşu.....	83
Irak, Ürdün ve Filistin.....	86
Suriye ve Lübnan.....	89
Arap Milliyetçiliğinin Arap Teorisyenleri.....	94
George Antonious (1891–1942).....	95
Sâtî el-Husrî (1881–1968).....	96
Mişel Eflak (1910–1989).....	98
Arap Birliği / Arap Devletler Birliği.....	100
İSRAİL'İN KURULMASI ve	
ARAP MİLLİYETÇİLİĞİ	107
Arap Milliyetçiliğinin Kaynağı Olarak Siyonizm.....	108
Filistin İsyanı 1936–1939.....	112
Arap–İsrail Savaşları ve Arap Milliyetçiliği.....	115
Cesur ve Mağlup Bir Milliyetçi: Cemal Abdunnâsır (1918–1970).....	126
Nasırcılık.....	130
Filistin Kurtuluş Örgütü.....	131
Ba's Partisi.....	136
Arap Baharı: Arap Milliyetçiliği Yeniden mi Doğuyor?.....	142
SONUÇ	147
KAYNAKLAR	151
EKLER	161
DİZİN	191

ÖNSÖZ

Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde 2011 yılı Ocak ayında mevcut yönetimlere karşı başlayan halk hareketleri Arap dünyasını ve bu coğrafyanın bir yığın sorununu dünya gündemine taşımıştır. Arapların büyük çoğunluğunun İslam dînine mensup olması, mevcut dönüşümlerin kısmen İslami grupları iktidara taşımaya başlaması, laikliğin ne oranda ve hangi ülkelerde ayakta kalabileceği, gerçek bir demokrasiye geçişin mümkün olup olmayacağı, Batı dünyasının ve mevcut dünya sisteminin bu coğrafyadaki özgürlük hareketlerini ne oranda ve nereye kadar destekleyeceği gibi sorunlar tartışılmaya başlanmıştır. Gösteriler bazı ülkelerde on yıllardır süregelen Batı destekli baskıcı rejimleri sarsarken bazılarında ise etkisiz kalmışlardır. Tunus'ta başlayıp, Mısır, Libya ve Suriye gibi diğer Arap ülkelerine sıçrayan halk ayaklanmaları Ortadoğu bölgesinde mevcut iktidarların ve belki sınırların payidar kalmayabileceğini göstermiştir. Mevcut sınırlar korunmuş olsa bile Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda kaybettiği bölgelerin, geleceğin yeni güç dengelerini belirlemede önemli alanlardan birisi olacağı aşikârdır.

Bölge uzmanı yetiştirme hedefleri üzerine kurgulanmamış üniversitelerimizde bir avuç akademisyen mevcut kaynakları ve bilgi birikimlerini bu yeni kriz alanına yönlendirerek ülkemizin dış politika yapımcılarına ve kamuoyuna bilgi ve yorum sunma çabası içerisindeyler. Son on yılda Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki üniversitelerde Arap Milliyetçiliği üzerine verdiğim ders-

ler elinizdeki bu kısa ve öz çalışmaya esin kaynağı teşkil etmektedir.

Son yıllarda dış politikada yaptığı açılımlar ve diğer bölgelere olduğu gibi Ortadoğu'ya yönelik ürettiği aktif politikalar Türkiye'yi dünyada ve bölgede ciddiye alınır bir ülke konumuna yükseltmiştir. Ancak dış politikada bu anlamlı çıkışın devam edebilmesi ve Türkiye'nin bölgeye yönelik rasyonel politikalar üretebilmesi uzmanlık alanlarını derinleştirmiş akademisyen, bürokrat ve diplomatların varlığına bağlıdır. Arap milliyetçiliğinin tarihsel süreç içerisinde doğuşunu ve gelişme evrelerini inceleyen bu çalışma kısa ve öz bir başvuru kaynağı olarak düşünülmüştür. Eser konuya ilgi duyanların yanı sıra sahaya yeni adım atan yüksek lisans ve doktora öğrencileri kadar dış politika yapımcılarına ve siyasîlere Arap milliyetçiliğinin temel paradigmasını, tarihî süreç içerisinde geçirdiği evreleri, temel dinamikleri, aktörleri ve dönüm noktalarını inceleyerek ilgili literatüre bir katkı yapmayı amaçlamaktadır.

Mehmet Akif Kireççi
Ankara 2012